

Posudek vedoucího na bakalářskou práci Viktora Vondráška: Wittgenstein on Ethics and Religion

Práce Viktora Vondráška se soustředí na jedno z velmi specifických témat Wittgensteinovy filosofie, totiž jeho představy o etice a náboženství. Specifičnost tématu spočívá v tom, že ačkoli je lze považovat za ústřední, současně se v nejvlastnějším smyslu slova týká toho, o čem podle Wittgensteina nelze smysluplně hovořit, což znamená, že lze v jeho zpracování přímo čerpat jen z velmi omezeného množství literatury, primární i sekundární. Od počátku je také nutné zaujmout svébytný interpretační postoj, a nestačí tedy jen prostá syntéza materiálu.

V tomto postoji je dále od počátku třeba pracovat s několika vrstvami toho, co Wittgenstein považuje za „smysluplné“, nejen v technickém žargonu *Tractatu*, kde je explicitně tažena hranice mezi větami přírodních věd (nejužší smysluplnost), tautologiemi logiky (formální smysluplnost) a větami filosofie, které smysl, zdá se, vůbec nemají, ale i s následnou – a pro mnohé překvapivou – inverzí, v níž má „smysl“ právě to, o čem nelze mluvit. Tato inverze je komplikována dalšími nepřímými zdroji, když např. v dopisu Fickerovi zjistíme, že etika se podle Wittgensteina nachází i mimo sféru toho, o čem se hovoří v samotném logicko-filosofickém *Tractatu* a jeho dočasných „terapeutických“ větách (resp. v tom, co je na konci třeba odkopnout jako žebřík), jimiž – tedy nikoli větami přírodních věd – je etika opsána zevnitř.

Ještě specifičtější je Wittgensteinův přístup k náboženství, k němuž coby explicitní text existují jen nepřilíhající souvislé záznamy přednášek. Z příležitostných poznámek se pak zdá, že náboženství Wittgenstein neodlišuje od vět etiky (viz třeba už závěr *Přednášky o etice*). Je proto třeba vycházet z širších biografických podkladů, mj. z Wittgensteinovy záliby v Tolstého *Stručném výkladu evangelia* a Jamesových *Druzích náboženské zkušenosti*, tedy jistých podobách sekularizovaného křesťanství, k němuž Wittgenstein podle všeho tíhnul.

~

Viktor Vondrášek se tohoto úkolu zhostil velmi zdařile. Na základě důkladné znalosti zdrojů je schopen přecházet mezi primárními a sekundárními texty a rekonstruovat Wittgensteinovy názory na zvolené téma ve velmi přesvědčivý a koherentní celek. Východiskem jsou mu, v první z částí práce, Wittgensteinova válečná léta, která umožnila – mj. skrze dochované deníky a korespondenci – zasadit velké části Wittgensteinovy teoretické filosofie do souvislosti jeho tehdejší – a jak lze argumentovat vlastně celoživotní – existenciální krize. Jejím prvním produktem je *Tractatus*, jehož výklad z hlediska etického a náboženského je předmětem další části práce. Následují části věnované dochovaným textům explicitně věnovaným etice a náboženství a stručný výhled, jak se postoj k etice promítne do Wittgensteinovy pozdější filosofie.

Autor po celou délku textu ukazuje, že je schopen důkladné analytické práce, tedy rozvržení důležitých témat, včetně stanovení cíle práce a shrnutí toho, co bylo dosaženo, a především jasných argumentačních kroků mezi jednotlivými tematickými úseky. Tématu, které je, jak bylo řečeno, interpretačně náročné, se chápe samostatně, s citem pro jemné významové rozdíly a schopností spojit Wittgensteinovo filosofické dílo se škálou relevantních podnětů, od Tolstého *Výkladu evangelia* po Carnapovy pozitivistické aluze.

~

Jelikož se mnou autor práci podrobně probíral a všechny mé námitky zohlednil, nemám zde už konkrétně co textu vytknout, ale jen konstatovat, že **předložená práce jednoznačně naplňuje**

požadavky kladené na kvalifikační práci tohoto typu a jako takovou ji doporučuji hodnotit známkou výborně.

V Chotětině dne 19. 8. 2023

Prof. PhDr. Vojtěch Kolman, PhD.